

Kommunplan 2024-2026

Dals-Eds kommun

Antagen av Kommunfullmäktige 2023-11-08 § 105

Innehållsförteckning

1	KOMMUNSTYRELSENS FÖRORD	3
2	OMVÄRLDENS PÅVERKAN	3
3	FINANSIELLA MÅL OCH BUDGETFÖRUTSÄTTNINGAR	5
3.1	KOMMUNENS UTVECKLING	5
3.1.1	FINANSIELLA MÅL	5
3.1.2	SKATTEUNDERLAGSPROGNOS	6
3.1.3	RESURSFÖRDELNING	6
3.1.4	INTERNRÄNTA	7
3.1.5	PERSONALOMKOSTNADSPÅSLAG (PO)	7
3.2	PERSONAL- OCH LÖNEPOLITIK	7
3.3	FINANSIELL ANALYS	8
3.4	FINANSIELLA NYCKELTAL	13
3.5	GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH BALANSKRAVSUTREDNING MED RESULTATUTJÄMNINGSRESERV	14
4	GRUNDUPPDRAG	18
4.1	SAMHÄLLSUTVECKLING & VÄLFÄRDSTJÄNSTER	18
4.2	STYRNING OCH LEDNING	19
5	UTVECKLINGSOMRÅDEN	20
5.1	KOMMUNENS VISION	20
5.2	KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGSMÅL	20
5.2.1	5 000 invånare år 2035	21
5.3	UPPDRAG OCH STRATEGI FÖR EKONOMI I BALANS	21
5.3.1	Uppdrag till nämnder och kommunledning	21
6	BILAGA 1 FINANSIELLA RAPPORTER	22
6.1	DRIFTBUDGET	22
6.2	INVESTERINGSBUDGET	25
6.3	RESULTATBUDGET	26
6.4	FINANSIERINGSBUDGET	27
6.5	BALANSBUDGET	28

1 KOMMUNSTYRELSENS FÖRORD

Detta är min första budget att presentera som kommunstyrelsens ordförande och den hade ju kunnat vara något trevligare.

Man kan nog med rätta säga att utmaningar i den här storleken har nog inte setts i vår kommun tidigare. Vi har som alla andra kommuner stora ekonomiska utmaningar att hantera under planperioden 2024-2026, mycket beroende på att ett nytt pensionssystem implementerats av SKR, men även pga att pensionsinbetalningarna i den offentliga sektorn är inflationssäkrade.

Vi måste inom kommunen se över allt för att komma helskinnade ur denna perioden. Ny organisation, delade tjänster, mer samarbete inom dalslandskommunerna är exempel på vad som kommer behöva göras.

Dessutom så råder det i princip anställningsstopp, alla vakanser som uppstår skall prövas om det finns möjlighet att lösa internt eller i samverkan med andra kommuner innan beslut om nyrekrytering tas.

Vi har försökt att hantera situationen på ett sätt som inte skall slå sönder organisationen, men självklart kommer det att märkas.

2024 visar det sämsta utfallet under planperioden, 2025 och 2026 visar enligt de prognoser vi har en gradvis förbättring.

Vi har budgeterat med ett stort underskott 2024, och för att klara balanskravet så kommer vi föreslå att vi använder RUR, vilket betyder resultatutjämningsreserv och som är medel vi lagt undan när vi haft bra år resultatmässigt.

Vi har faktiskt den 5:e bästa resultatutjämningsreserven i landet räknat per capita, vilket ju ändå känns bra, dessutom är ju reserven tänkt att användas för att jämna ut konjunkturcykler. För att klara de utmaningar vi står inför vill jag särskilt belysa vikten av att alla anställda i kommunen tänker på att man faktiskt är anställd i Dals-Eds kommun och inte enbart exempelvis Hagaskolan, Edsgärdet eller Kommunhuset, utan att flexibilitet är av största vikt.

Andreas Nilsson, kommunstyrelsens ordförande.

2 OMVÄRLDENS PÅVERKAN

ÖVERGRIPANDE FÖRUTSÄTTNINGAR OCH UTMANINGAR

Kommunen är en stor organisation med en mångfacetterad samling verksamheter, som är starkt påverkade och beroende av händelser i omvärlden. Även om vi inte med säkerhet kan förutsäga framtiden finns det mer eller mindre synliga trender som kommuner och regioner behöver förhålla sig till.

Inför den kommande planperioden råder mycket stor osäkerhet inom många områden, inte minst till följd av den oroliga omvärlden och inflationsläget. Vi kan konstatera att för vår kommun är välfärdens finansiering, befolknings- och demografiutvecklingen samt personal- och kompetensförsörjning, de kanske största ödesfrågorna att hantera.

Allt sammantaget gör att det är extra svårt att bedöma den förväntade utvecklingen, till och med på kortare sikt. Vi behöver fokusera på att klara av kärnan i våra respektive grunduppdrag, att bibehålla och förstärka vår robusthet för att bättre klara att stå emot kriser, men också och inte minst arbeta aktivt för att stärka vår attraktivitet som kommun, för våra invånare, företagare, medarbetare och besökare. För att klara dessa utmaningar krävs att vi arbetar pragmatiskt och kreativt internt i organisationen och med civilsamhället men också i kommunsamverkan där det är lämpligt.

FÖRUTSÄTTNINGAR OCH UTMANINGAR FÖR DALSED KOMMUN

Det utsatta ekonomiska läget innebär ett väsentlig försämring för kommunens ekonomi den närmaste planperioden, där kostnadsutvecklingen överstiger intäktsutvecklingen trots en relativt god skatteunderlagsutveckling och låg arbetslöshet. Orsaken är snabbt ökande kostnader, dels inflationsdrivna, dels kopplade till volymökningar inom vård och omsorg. Följden blir att vi går från goda resultat de senaste åren till ett stort bedömt underskott för år 2024, trots ett stort paket av åtgärder kopplat till demografiförändringar, effektiviseringar och anpassningar som sjuösatts under 2023. Det kommer att innebära mycket stora utmaningar för kommunens verksamheter och förvaltningar att genomföra, var för sig och gemensamt. Kostnadsminskningarna behöver ske på ett balanserat och koncentrerat sätt som inte slår sönder förutsättningarna för en god välfärdsservice och en långsiktigt hållbar ekonomi och verksamhet. Tack vare att kommunen har en god ekonomi i grunden så finns det möjlighet till det genom att använda tidigare upparbetade resultat under några år utifrån regelverket för användande av resultatutjämningsreserven.

BEFOLKNINGSPROGNOS

Företaget Statisticon har tillsammans med kommunen tagit fram en befolkningsprognos för perioden 2022-2032 som visar att invånarantalet i Dals-Eds kommun förväntas minska med 292 invånare, från 4 650 till 4 358 personer. Flyttnettot förväntas bli i genomsnitt 4 personer per år och födelsenettot -33 personer per år. Totalt ger detta en förändring med -29 personer per år. Antalet inflyttade beräknas bli i genomsnitt 212 personer per år medan antalet utflyttade skattas till 208 personer. Detta ger ett årligt flyttnetto på 4 personer för varje år under prognosperioden. Antalet barn som föds förväntas vara 29 per år i genomsnitt under prognosperioden medan antalet avlidna skattas till 62 personer. Detta medför en befolkningsförändring med -33 personer per år.

Prognosen där folkmängden förväntas fortsätta minska och antal äldre blir allt fler, medför stora utmaningar för kommunen både vad det gäller kompetensförsörjning och ekonomin då det skapas ett glapp mellan intäkter och kostnader. När invånarantalet i kommunen minskar påverkas antalet arbetare timmar och därigenom även skatteunderlaget och ekonomin. Detta kan ge effekter som försämrad service, att det blir svårare att rekrytera personal samt att färre flyttar till kommunen. I sin tur kan detta innebära ännu färre invånare, mindre skatteintäkter och ytterligare försämrad ekonomi och service. Därmed är det viktigt att kontinuerligt arbeta med att attrahera fler invånare att stanna i och flytta till kommunen. Fördelarna med att bo, verka och arbeta i kommunen behöver lyftas fram vilket förtydligas inom den nya Utvecklingsplanen för mandatperioden.

Folkmängd Dals-Ed 31 december

Ålder	2018	2019	2020	2021	2022	Prognos 2032
0-4	224	228	218	214	152	
5-9	275	264	257	257	221	
10-14	263	265	267	260	282	
15-19	261	262	257	266	247	
20-24	260	256	242	206	196	
25-44	1 065	1 059	1 036	1 048	1 013	900
45-64	1 151	1 160	1 160	1 168	1 136	1 117
65 -	1 307	1 319	1 324	1 337	1 403	1 393

Ålder	2018	2019	2020	2021	2022	Prognos 2032
Summa	4 806	4 813	4 761	4 756	4 650	3 410

Prognosen för 2032 avseende unga upp till 24 år:

0-9 år = 320 (373 år 2022)

10-12 år = 127

13-15 år = 144

16-18 år = 140

19-24 år = 216

Kön	2018	2019	2020	2021	2022	Prognos 2032
Män	2 513	2 518	2 495	2 485	2 424	
Kvinnor	2 293	2 295	2 266	2 271	2 226	
Summa	4 806	4 813	4 761	4 756	4 650	

3 FINANSIELLA MÅL OCH BUDGETFÖRUTSÄTTNINGAR

3.1 KOMMUNENS UTVECKLING

3.1.1 FINANSIELLA MÅL

Kommunfullmäktige beslutade 2023-05-17 om följande sex finansiella mål för Dals-Eds kommun att gälla för år 2024:

- Skattesatsen ska vara oförändrad på nivån 23,21 procent
- Investeringar inom affärsdrivande verksamheter (VA-/Renhållning, kommersiella fastigheter och exploateringar) kan om behov föreligger finansieras genom extern upplåning. I dessa fall ska amorteringstakten följa investeringens avskrivningsnivå
- Kommunen ska inom skattefinansierade verksamheter i grunden finansiera sina investeringar med egna medel. Undantag från detta ska endast vara möjligt vid stora och långsiktiga investeringar, det vill säga där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. I dessa fall ska amorteringstakten följa investeringens avskrivningsnivå
- Kassalikviditeten ska uppgå till minst 70 procent
- Kommunens soliditet ska inte vara lägre än 40 procent och inte minska fler än tre år i rad. Samtidigt ska soliditeten inklusive pensionsförpliktelser inte understiga 10 procent och på lång sikt öka
- Resultatet inklusive samtliga pensionsförpliktelser ska under en treårsbudgetperiod vara så stort att investeringar inom skattefinansierad verksamhet, med undantag av stora och långsiktiga investeringar, kan egenfinansieras samt att Kommunfullmäktige inför varje budgetår kan avsätta en post för oförutsedda händelser/kostnader

3.1.2 SKATTEUNDERLAGSPROGNOS

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) har 2023-10-05 i cirkulär 23:41 redovisat en bedömning av skatteunderlagets utveckling för åren 2023-2026. Jämfört med prognos som publicerades i augusti har prognosen för skatteunderlagets utveckling nedreviderats för samtliga år. För år 2023 är orsaken en svagare utveckling av antalet arbetade timmar och en inbromsning av arbetsmarknaden. Även 2024 påverkas av arbetsmarknadens utveckling.

Prognos skatteunderlagsutveckling, %

	2022	2023	2024	2025	2026	Ack perioden
SKR okt	5,6	4,7	3,3	5,0	4,3	25,0
SKR aug	5,7	4,9	3,8	5,0	4,8	26,6
Reg sep	5,7	4,6	3,3	4,2	5,0	25,0
ESV sep	5,8	4,8	3,8	4,2	4,3	25,2

Akkumulerat under 2022–2026 har SKR reviderat ner ökningen av skatteunderlagsprognoserna sedan augusti. Sammantaget är det inga stora ackumulerade prognoskillnader mellan SKR, ESV och regeringen. Skillnaden ligger främst i hur återhämtningen efter lågkonjunkturen ser ut kvantitativt (styrkan)..

Källa: Ekonomistyrningsverket, Regeringen, och Sveriges Kommuner och Regioner.

3.1.3 RESURSFÖRDELNING

INDEXUPPRÄKNING FÖR PRIS- OCH LÖNEÖKNINGAR

En uppräknig av budgetramarna är gjord utifrån SKR:s bedömningar i cirkulär 23:20 (2023-04-27) avseende prisindex för kommunal verksamhet som uppgår till följande:

Inklusive personalomkostnadseffekt

%	2024	2025	2026
Personalkostnad	4,4	-0,2	2,6
Övrig förbrukning	2,8	2,6	2,7
Prisindex kommunal verksamhet	3,9	0,7	2,6

Exklusive personalomkostnadseffekt

%	2024	2025	2026
Personalkostnad	3,7	3,4	3,3
Övrig förbrukning	2,8	2,6	2,7
Prisindex kommunal verksamhet	3,4	3,1	3,1

Personalkostnader

Personalkostnadsindex består till viss del av pensionskostnadsökningar och till viss del av löneökningar därför är uppräknigen exklusive PO den mest relevanta att utgå ifrån.

Reservering har gjorts på finansförvaltningen för löneökningar åren 2024-2026 med följande belopp:

2024: 8 273 tkr inkl PO (motsvarar 3,7 % av total lönesumma och innebär 11 031 tkr på helår)

2025: 7 884 tkr inkl PO (motsvarar 3,4 % av total lönesumma och innebär 10 511 tkr på helår)
2026: 7 912 tkr inkl PO (motsvarar 3,3 % av total lönesumma och innebär 10 549 tkr på helår)

Övriga kostnader

Indexuppräknning har gjorts per nämnd/förvaltning åren 2024-2026 med följande belopp:

2024: 4 091 tkr (motsvarar 2,8 % av totala övriga kostnader)

2025: 3 905 tkr (motsvarar 2,6 % av totala övriga kostnader)

2026: 4 161 tkr (motsvarar 2,7 % av totala övriga kostnader)

Köp av huvudverksamhet

Indexuppräknning har gjorts per nämnd/förvaltning åren 2024-2026 med följande:

2024: 1 379 tkr (motsvarar 3,4 % av totala köp av huvudverksamhet)

2025: 1 300 tkr (motsvarar 3,1 % av totala köp av huvudverksamhet)

2026: 1 340 tkr (motsvarar 3,1 % av totala köp av huvudverksamhet)

3.1.4 INTERNRÄNTA

Internräntan för kommunsektorn bygger på sektorns egna upplåningskostnader. **Internräntan för år 2024 fastställs till 2,50 procent.** Det är en höjning med 1,25 procentenheter jämfört med internräntan avseende år 2023.

Huvudkällan angående sektorns egna upplåningskostnader är Kommuninvests skulddatabas, KI Finans. I kommunerna har nyupplåningskostnaden under flera år varit lägre än kostnaden för de lån som förfaller, vilket lett till att den genomsnittliga upplåningskostnaden sjunkit. Nu är läget det omvända, nyupplåningen med högre räntenivåer ökar den genomsnittliga räntekostnaden..

Internräntan ändras enbart i kvarts procentenheter. Internränta för aktuellt år tas fram av SKR:s internräntekommitté i februari året innan.

3.1.5 PERSONALOMKOSTNADSPÅSLAG (PO)

Det rekommenderade personalomkostnadspåslaget (PO) uppgår för år 2024 till 45,75 procent vilket är en höjning med 1,22 procentenheter jämfört med år 2023.

Personalomkostnadspåslaget är en intern kostnad för verksamheterna och en intern intäkt under kommunens finansförvaltning. Detta finansierar sedan kommunens kostnader för arbetsgivaravgifter, avtalsförsäkringar samt nyintjänad pension inklusive löneskatt.

Höjningen mellan år 2023 och 2024 beror på kraftigt ökat prisbasbelopp som i sin tur leder till högre pensionskostnader. Höjningen mellan åren och kompenseras fullt ut till nämnderna.

3.2 PERSONAL- OCH LÖNEPOLITIK

Dals-Eds kommuns lönepolitik grundas i lag och centrala avtal som gäller mellan SKR och de centrala fackliga organisationerna.

Utifrån kommunens lönepolicy ska Dals-Eds lönepolitik sträva mot att utveckla kvalitet, produktivitet och effektivitet i våra verksamheter samt bidra till att bibehålla och rekrytera kompetent personal. Vidare ska lönen spegla medarbetarens sätt att uppfylla arbetets krav och stimulera till förbättringar och kvalitet i verksamheterna. Dals-Eds lönepolitik bör därmed vara under ständig utveckling och anpassas till förändringar i organisationen och omvärlden, då det framgent kommer att finnas ökade rekryteringsbehov bland annat inom vården, omsorgen samt i förskolan och skolan.

Utifrån SKR:s prognoser gällande prisindex för kommunal verksamhet som bland annat anger utvecklingen av arbetskraftskostnader för respektive år framgår i bedömningen 2023-04-27 att prognosen rensat för effekter kopplade till pensionskostnadsutvecklingen uppgår till 3,7 % för 2024, 3,4 % för 2025 samt 3,3 % för 2026. Prognosen grundas dock inte i Dals-Eds kommuns lokala lönebildning eller struktur.

Totalt avsätts 8,3 mkr (helår 11,0 mkr) år 2024, 7,9 mkr (helår 10,5 mkr) år 2025 samt 7,9 mkr (helår 10,5 mkr) år 2025 inklusive personalomkostnadspåslag för att hantera samtliga delar i lönerevisionen.

3.3 FINANSIELL ANALYS

Dals-Eds kommun budgeterar ett resultat för 2024 på -22,1 mkr. Relateras kommunens budgeterade resultat till skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag beräknas kommunens resultat hamna på -5,6 %.

Resultaten under 2025 och 2026 har budgeterats till 0,8 % respektive +2,0 %. För att uppnå dessa resultatnivåer krävs i nuläget effektiviserings- och anpassningsåtgärder motsvarande totalt 29,2 mkr under planperioden. Dessutom krävs att kommunens resultatutjämningsreserv (RUR) används under år 2024 med totalt 22,1 mkr och att detta dessutom medges inom ramen för riktlinjerna för densamma.

Dals-Eds kommuns totala bruttoinvesteringar beräknas under 2024 uppgå till 25,3 mkr, vilket är en minskning jämfört med prognos för innevarande år med 14,4 mkr. Totalt under perioden 2024-2026 beräknas kommunen investera totalt brutto för 65,7 mkr.

Självfinansieringsgraden av investeringarna beräknas uppgå till -17,9 % under 2024. Detta innebär att investeringarna under 2024 inte kan finansieras med skatteintäkter och investeringsinkomster, utan kommunen måste använda viss likviditet samt extern upplåning för att finansiera investeringarna. Under de tre åren mellan 2024 och 2026 beräknas självfinansieringsgraden i genomsnitt uppgå till 65,1 % vilket innebär att låneskulden ökar under perioden då behovet av nyupplåning inom taxefinansierade verksamheter fortsätter öka och att tidigare beslutad upplåning inom densamma samt upplåning i samband med nybyggnation av skolmatsal på Hagaskolan verkställs. Amortering följer plan under perioden.

MÅL FÖR GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING

Dals-Eds kommun har beslutat i sina "Riktlinjer för god ekonomisk hushållning" att god ekonomisk hushållning innebär att såväl kommunens finansiella som verksamhetsmässiga mål uppnås, att verksamheten bedrivs långsiktigt, ändamålsmässigt och effektivt och att ekonomiska aktiviteter sker i enlighet med lagar, regler och etablerade normer.

De finansiella målen beslutats av kommunfullmäktige årligen under våren och kommunfullmäktiges utvecklingsplan för den innevarande mandatperioden beslutas under hösten 2023 och följs därefter upp under perioden inom ramen för den ordinarie uppföljningen.

RESULTAT OCH KAPACITET

Skatteunderlagsprognos

SKR anger i cirkulär 23:41 som publicerades 2023-10-05 att svensk ekonomi drabbas hårt av

den pågående inflationsbekämpningen och BNP faller i år. Högt skuldsatta svenska hushåll, vars känslighet för förändrade marknadsräntor är hög, bidrar till den snabba nedgången. Trots en svag BNP-utveckling har arbetsmarknaden än så länge stått stark. Den starka sysselsättningsgraden har till viss del motverkat de negativa impulserna från de högre prisnivåerna och utgiftsräntor. Detta har bidragit till att dämpa fallet i hushållens konsumtion i nominella termer. Realt minskar dock hushållens disponibla inkomster kraftigt i år. Det reallönetapp som nu sker till följd av den höga inflationen kommer att ta flera år att ta igen. Bedömningen från SKR är att inflationstoppen ligger bakom oss och inflationen minskar även om den fortfarande är väldigt hög. För helåret 2024 är bedömningen att inflationen kommer ligga något över målet om 2 %. Att inflationen väntas komma ned mot inflationsmålet innebär att också räntan väntas sänkas under året. Successiva räntesänkningar framöver kommer bidra till en långsam återhämtning av svensk ekonomi.

Skatteunderlaget ökade starkt under 2022 men en svagare arbetsmarknad under andra halvåret 2023 bromsar ökningen. För år 2024 väntas ökningen av skatteunderlaget bromsa in ytterligare som en följd av en svagare uppgång av lönesumman. Under åren 2025-2027 ökar skatteunderlaget igen tack vare en uppgång i antalet arbetade timmar i ekonomin.

Skatteunderlagsprognoser

	2022	2023	2024	2025	2026
SKR okt	5,6	4,7	3,3	5,0	4,3
SKR aug	5,7	4,9	3,8	5,0	4,8
Reg sept	5,7	4,6	3,3	4,2	5,0
ESV sep	5,8	4,8	3,8	4,2	4,3
Akkumulerat					
SKR okt	5,6	10,5	14,2	19,8	25,0
SKR aug	5,7	10,8	15,0	20,8	26,6
Reg sept	5,7	10,6	14,2	19,0	25,0
ESV sep	5,8	10,9	15,1	20,0	25,2

Akkumulerat under 2022–2026 har SKR reviderat ner ökningen av skatteunderlagsprognoserna sedan augusti. Sammantaget är det inga stora ackumulerade prognoskillnader mellan SKR, ESV och regeringen.

Det nominella skatteunderlaget ökar ungefär i linje med det historiska genomsnittet. Trots detta beräknas köpkraften för kommuner och regioner att kraftigt urholkas. De senaste tio åren har skatteunderlaget i reala termer ökat med 1,6 procent per år i genomsnitt. Under 2023–2026 syns nu istället en real uppgång om 1 procent i genomsnitt. 2023 står också ut som ett historiskt unikt svagt år – det reala skatteunderlaget beräknas då minska med drygt 2 procent. Även 2024 visar prognosen på en real nedgång av skatteunderlaget, men fallet blir då 0,5 procent, således betydligt mildare än i år. Först 2025 kommer det reala skatteunderlaget åter att vara uppe på 2022 års nivå, enligt SKR:s prognos. Jämför vi med en utveckling där det reala skatteunderlaget fortsatt stiger med den historiska trenden är denna beräknade nivå 3 procentenheter svagare 2027. Den högre pris- och lönenivån tillsammans med effekterna av omvärderingen av pensionsskulden för avtalspensionerna beräknas innebära en avsevärd varaktig försvagning av kommunsektorns köpkraft.

Källa: SKR, cirkulär 23:41 2023-10-05

Skatter- och generella statsbidrag

	Budget 2023	Prognos 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Skatteintäkter	228 525	229 033	235 875	240 769	246 906
Slutavräkning 2022	902	1 012	0	0	0
Slutavräkning 2023	-715	2 533	0	0	0
Slutavräkning 2024	0	0	139	0	0
Inkomstutjämningsbidrag	81 335	80 633	80 975	87 510	91 612
Kostnadsutjämningsbidrag	24 150	23 575	22 740	22 960	23 235
Regleringsbidrag/-avgift	7 128	10 915	14 139	10 920	9 392
LSS-utjämningsbidrag	20 226	21 069	21 598	21 467	21 346
Fastighetsavgift	13 857	13 542	13 567	13 567	13 567
Riktade generella statsbidrag	2 700	2 692	2 700	0	0
Totalt	377 206	385 004	391 732	397 193	406 058
Antal invånare 1/11 året innan	4 672	4 673	4 620	4 592	4 566

Finansförvaltning	Budget 2023	Prognos 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Egna skatteintäkter	227 810	232 578	236 013	240 769	246 906
Generella statsbidrag och utjämningsbidrag	149 396	152 426	155 719	156 424	159 152
Pensioner	-47 124	-50 385	-64 550	-37 185	-32 223
Arbetsgivaravgifter	-77 359	-72 602	-67 210	-69 495	-71 788
Avtalsförsäkringar	-31	-180	-278	-288	-297
Internränteutgifter	4 202	4 200	8 659	9 457	9 457
Intäkt PO-påslag	108 295	107 603	97 863	101 190	104 529
Borgensavgift Edshus	620	620	600	600	600
Timlöneförändring hela kommunen	-473	-473	-437	-451	-466
Ränteutgifter	0	750	400	200	200
Räntekostnader	-1 352	-2 329	-3 500	-4 000	-4 000
Totalt finansförvaltning	363 984	372 208	363 280	397 221	412 069

Skatteintäkter och nettokostnadsutveckling

	2024	2025	2026
Skatteintäktsutveckling (%)	1,7	1,4	2,2

	2024	2025	2026
Nettokostnadsutveckling exkl jämförelsestörande poster (%)	3,9	-5,0	1,1

Kommunens skatteintäkter inklusive kommunal ekonomisk utjämning beräknas öka med 1,7 % 2024 respektive 1,4 % och 2,2 % åren 2025-2026.

Kommunen budgeterar en oförändrad skattesats 23,21 % under perioden.

Kommunens nettokostnader beräknas öka med 3,9 % 2024 respektive -5,0 % och 1,1% åren 2025-2026.

Årets resultat och jämförelsestörande poster

	2024	2025	2026
Årets resultat (mkr)	-22,1	3,4	8,1
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster (mkr)	-22,1	3,4	8,1
Årets resultat / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag (%)	-5,6	0,8	2,0
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag (%)	-5,6	0,8	2,0

Relateras kommunens resultat till skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag beräknas kommunen under 2024 redovisa ett resultat på -5,6 %. Jämfört med resultatet 2022 är det en försämring med 9,3 procentenheter, jämfört med prognos 2023 är det en försämring med 2,8 procentenheter. Kommunen budgeterar inga jämförelsestörande engångsposter under perioden, vilket innebär att även kommunens resultat exklusive jämförelsestörande engångsposter i förhållande till skatteintäkterna beräknas uppgå till -5,6 % respektive 0,8 % samt +2,0 % per år. Budgeten innehåller inga särskilt reserverade medel under fullmäktige för oförutsedda händelser/kostnader.

Budgeterade investeringsvolym

	2024	2025	2026
Investeringsvolym brutto (mkr)	25,3	21,5	18,9
Investeringsvolym efter avdrag för investeringsinkomster (mkr)	25,3	21,5	18,9
Investeringsvolym / skatteintäkter (%)	6,5	5,4	4,7

Dals-Eds samlade investeringsvolym beräknas under 2024 uppgå till 25,3 mkr. En minskning jämfört med prognos för innevarande år med 14,5 mkr. De stora investeringsbehov som nu föreligger framöver ligger framförallt inom VA-verksamheten men innebär totalt sett en lägre nivå än de senaste årens nivåer. Totalt under perioden 2023-2025 beräknas kommunen investera brutto för drygt 105 mkr.

Självfinansieringsgraden av investeringar

%	2024	2025	2026
Självfinansieringsgraden av nettoinvesteringar	-18	99	138

Självfinansieringsgraden av investeringarna mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med årets resultat före avskrivningar. 100 % innebär att kommunen kan skattefinansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks.

Självfinansieringsgraden av investeringarna efter avdrag för investeringsinkomster beräknas under 2024 vara negativ och uppgå till -18 %. Detta innebär att investeringarna under 2024 inte kan finansieras med skatteintäkter och investeringsinkomster, utan kommunen måste använda viss likviditet samt extern upplåning för att finansiera investeringarna.

Kommunen har som mål att investeringar inom skattefinansierade verksamheter i grunden ska finansieras med egna medel. Undantag från detta ska endast vara möjligt vid stora och långsiktiga investeringar, det vill säga där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. Gällande investeringar inom affärsdrivande verksamheter (VA-/Renhållning, kommersiella fastigheter och exploateringar) kan om behov föreligger finansiering ske genom extern upplåning.

Kommunens självfinansieringsgrad av investeringarna beräknas under perioden 2024-2026 uppgå till 65 %. Låneutrymme finns dock kvar från tidigare långsiktiga investeringar där inte upplåning gjorts och kommunfullmäktiges mål kring finansiering av investeringar följs därmed.

RISK - KONTROLL

Soliditet

%	2024	2025	2026
Soliditet enligt balansräkningen	39	40	41
Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt	20	21	24

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med eget kapital. Ett viktigt kriterium för god ekonomisk hushållning är att soliditeten över en längre period inte försvagas utan utvecklas i positiv riktning. Detta innebär då att kommunen blir mindre skuldsatt och ökar sitt finansiella handlingsutrymme inför framtiden.

Soliditeten väntas sjunka till 39 % för år 2024 för att sedan åter nå uppsatt minsta nivå på 40 % åren 2025-2026.

Soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser och löneskatt beräknas under 2024 uppgå till 20 %. För åren 2025-2026 beräknas den öka till 21 % respektive 24 %.

Kommunfullmäktige har i de finansiella målen för 2024 angett att soliditeten inte ska vara lägre än 40 procent och inte minska fler än tre år i rad. Samtidigt ska soliditeten inklusive pensionsförpliktelser inte understiga 10 procent och på lång sikt öka.

Kommunalskatt

År 2023 uppgick Dals-Eds kommuns skattesats till 23,21 %. Skattesatsen har varit oförändrad de tolv senaste åren. Inför 2012 skedde en skatteväxling med Regionen/Landstinget om 43 öre då ansvaret för kollektivtrafiken flyttades.

Kommunfullmäktige har i de finansiella målen för 2024 angett att skattesatsen ska vara oförändrad på nivån 23,21 procent. Under perioden budgeteras en oförändrad skattesats på 23,21 %.

I de 49 kommunerna i Västra Götalands län varierade kommunernas skattesatser under 2023 mellan 19,96 % i Partille till 23,38 % i Munkedal. Den genomsnittliga skattesatsen i länet uppgick under 2023 till 21,81 %.

AVSLUTANDE KOMMENTAR

Budgeten för Dals-Eds kommun är upprättad i enlighet med de riktlinjer som antagits för god ekonomisk hushållning.

Budgetremiss avseende övergripande budgetförutsättningar samt förslag till preliminär ramfördelning samt investeringsbudget för 2024-2026 skickades ut till nämnder och styrelsen 2023-04-12. Respektive nämnd/styrelse har inkommit till budgetberedningen med synpunkter på förslag till resursfördelning och behandlats i budgetberedningen inför kommunfullmäktiges beslut. Kommunfullmäktige beslutade 2023-06-14 § 55 att fastställa preliminära ramar för nämnder och styrelse samt att uppdra till budgetberedningen att med stöd av det underlag som redovisas kring förslag till åtgärder för anpassning utifrån de nya driftsramarna, samordna och prioritera den fortsatta beslutsgången kring anpassningsåtgärderna och eventuella utredningsuppdrag. Budgetberedningen har under hösten följt upp det av förvaltningarna redovisade underlaget med ett stort antal förslag till åtgärder för kostnadsminskning och respektive nämnd har och kommer att löpande hantera förslagen som berör nämnderna. Det är emellertid dramatiska utmaningar kopplade främst till inflationen och pensionskostnaderna som kommunstyrelsen och kommunfullmäktige har att hantera utifrån budgetförutsättningarna och i det föreliggande budgetförslaget.

Budgetförutsättningar

Beräkningarna grundar sig på de av kommunfullmäktige fastställda finansiella mål för 2023 tillika förslag till finansiella mål för 2024, vilket bland annat innebär oförändrad skattesats om 23,21 %.

3.4 FINANSIELLA NYCKELTAL

%	Bokslut 2022	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
RESULTAT - KAPACITET				
Skatteintäktsutveckling	6,0	1,7	1,4	2,2
Nettokostnadsutveckling exkl. jämförelsestörande poster	8,2	3,9	-5,0	1,1
Nettokostnadsandel	96,4	105,6	99,2	98,0
- Verksamhetens intäkter och kostnader (netto)	92,3	100,5	93,9	92,8
- Planenliga avskrivningar	4,1	4,5	4,5	4,4
- Finansnetto	-0,1	0,6	0,8	0,8
- Jämförelsestörande engångsposter	0,0	0,0	0,0	0,0
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster/ skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag	13,6	-5,6	0,8	2,0
Årets resultat / skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag	3,7	-5,6	0,8	2,0
Självfinansieringsgrad av årets nettoninvesteringar	89	-18	99	138
Nettoinvesteringar / skatteintäkter	9,0	6,5	5,4	4,7

%	Bokslut 2022	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Soliditet enligt balansräkningen	48	39	40	41
Soliditet inkl. samtliga pensionsförpliktelser	28	20	21	24
Total skuld- och avsättningsgrad	52	61	61	60
-varav avsättningsgrad	3	3	2	2
-varav kortfristig skuldsättningsgrad	22	22	22	21
-varav långfristig skuldsättningsgrad	27	36	37	37
Kommunal skattesats	23,21	23,21	23,21	23,21
RISK OCH KONTROLL				
Kassalikviditet	74	61	64	72

Definitioner

Nettokostnadsandel

Löpande kostnader i % av skatteintäkter samt kommunalekonomisk utjämning och statsbidrag

Självfinansieringsgrad av nettoinvesteringar

(Resultat före extraordinära poster + avskrivningar) / investeringar

Soliditet

Eget kapital / tillgångar

Kassalikviditet

(Kortfristiga fordringar + kortfristiga placeringar + kassa och bank) / kortfristiga skulder

3.5 GOD EKONOMISK HUSHÅLLNING OCH BALANSKRAVSUTREDNING MED RESULTATUTJÄMNINGSRESERV

Kommuner har sedan år 1992 enligt kommunallagen haft krav på sig att verksamheten ska bedrivas enligt god ekonomisk hushållning. Under år 2000 tillkom även balanskravet och under 2013 infördes en möjlighet till resultatutjämningsreserver. Samtliga dessa lagstiftningskrav ska årligen följas upp i årsredovisningens förvaltningsberättelse.

Inledningsvis i detta avsnitt redovisas kommunens finansiella mål för 2024 samt riktlinjer för god ekonomisk hushållning som Kommunfullmäktige fastställde under 2013. Därefter följer en beskrivning av budgeterad balanskravsutredning med resultatutjämningsreserv (RUR) för perioden 2024-2026.

God ekonomisk hushållning

God ekonomisk hushållning är ett lagstadgat krav som återfinns i 8:e kapitlet i

kommunallagen. Kommunen ska upprätta riktlinjer för god ekonomisk hushållning. Vidare ska kommunen också ta fram finansiella och verksamhetsmässiga mål för god ekonomisk hushållning. Kommunen ska också besluta om man vill använda sig av en resultatutjämningsreserv.

Dals-Eds kommun har fattat beslut om "Riktlinjer för god ekonomisk hushållning och hantering av resultatutjämningsreserv" under 2013. Dals-Eds kommuns riktlinjer för god ekonomisk hushållning tar sin utgångspunkt i att varje generation ska bekosta den kommunala service som konsumeras och därigenom lämna över en kommun med ett oförändrat finansiellt handlingsutrymme till kommande generationer. För att kunna leva upp till detta, har kommunen beslutat om sex finansiella mål. Dessa behandlas under detta avsnitt. Redovisningen av de verksamhetsmässiga målen för god ekonomisk hushållning återfinns under avsnittet "Kommunens övergripande utvecklingsmål"

Kommunfullmäktige beslutade 2023-05-17 § 34 att anta nedanstående finansiella mål för år 2024

1. Skattesatsen ska vara oförändrad på nivån 23,21 procent.

Kommunfullmäktige konstaterar att kommunens skatteuttag ligger på en hög nivå i jämförelser med riket i övrigt och har så gjort under ett antal år. Omvärldens och medborgarnas ökande krav innebär dock att fler och fler kommuner och landsting har sett sig tvungna att höja skatteuttaget under de senaste åren. Kommunfullmäktiges målsättning är därför att med befintligt skatteuttag klara de nuvarande och kommande utmaningarna med en oförändrad skattesats.

Budget 2024, plan 2025-2026 ligger i linje med målet.

2. Investeringar inom affärsdrivande verksamheter (VA-/Renhållning, kommersiella fastigheter och exploateringar) kan om behov föreligger finansieras genom extern upplåning. I dessa fall ska amorteringstakten följa investeringens avskrivningsnivå.

Kommunfullmäktige har i det finansiella målet sagt att kommunen gällande de investeringar som görs inom affärsdrivande verksamheter såsom VA-, renhållning, kommersiella fastigheter och exploatering kan finansieras med externa lån då dessa i regel löper över lång tid.

Budget 2024, plan 2025-2026 ligger i linje med målet.

3. Kommunen ska inom skattefinansierade verksamheter i grunden finansiera sina investeringar med egna medel. Undantag från detta ska endast vara möjligt vid stora och långsiktiga investeringar, det vill säga där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. I dessa fall ska amorteringstakten följa investeringens avskrivningsnivå.

Kommunfullmäktige har i det finansiella målet sagt att kommunen i grunden inte ska finansiera sina investeringar inom skattefinansierade verksamheter med externa lån utan dessa ska finansieras med skatteintäkter. Undantag från detta ska endast vara stora och långsiktiga investeringar där det är rimligt att kostnaderna för investeringen ska bäras även av kommande generationer. Med stora och långsiktiga investeringar avses investeringar och investeringsbidrag som överstiger 30 mkr och har en livslängd på minst 20 år.

Måttet för att mäta detta är självfinansieringsgraden av investeringarna som mäter hur stor andel av investeringarna som kan finansieras med årets resultat före avskrivningar. 100 procent innebär att kommunen kan självfinansiera samtliga investeringar som är genomförda under året, vilket i sin tur innebär att kommunen inte behöver låna till investeringarna och att kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme stärks.

Budget 2024, plan 2025-2026 ligger i linje med målet.

4. Kassalikviditeten ska uppgå till minst 70 procent.

Kommunfullmäktige har satt målet att kassalikviditeten ska uppgå till minst 70 procent, detta utifrån ett kort och medellångt finansiellt perspektiv som innebär att kommunen inte behöver vidta drastiska åtgärder för att möta finansiella betalningstoppar. En kassalikviditet som uppgår till 100 procent eller mer innebär att samtliga kortfristiga skulder kan finansieras direkt med egna medel.

En oförändrad eller ökande kassalikviditet i kombination med en oförändrad eller förbättrad soliditet är ett tecken på att kommunens totala finansiella handlingsutrymme har stärkts.

Budget 2024, plan 2025-2026 ligger inte i linje med målet avseende åren 2024-2025.

5. Kommunens soliditet ska inte vara lägre än 40 procent och inte minska fler än tre år i rad. Samtidigt ska soliditeten inklusive pensionsförpliktelser inte understiga 10 procent och på lång sikt öka.

Soliditeten är ett mått på kommunens långsiktiga finansiella handlingsutrymme. Den visar hur stor del av kommunens tillgångar som har finansierats med skatteintäkter. Ett viktigt kriterium för god ekonomisk hushållning är att soliditeten över en längre period inte försvagas utan utvecklas i positiv riktning. Detta innebär då att kommunen blir mindre skuldsatt och ökar sitt finansiella handlingsutrymme inför framtiden.

Kommunfullmäktige har i sitt finansiella mål ansett att kommunens soliditet långsiktigt inte ska understiga 40 procent och inte heller minska fler än tre år i rad. Detta är en lägre nivå än tidigare målsättning beroende på att kommunen befinner sig i ett starkt expansivt läge med stora investeringar inom skola, omsorg och VA-området. På sikt behöver målsättningen återigen ökas för att minska kommunens skuldsättning och öka det finansiella handlingsutrymmet.

Kommunfullmäktige anser samtidigt att soliditeten inklusive samtliga pensionsförpliktelser inte ska understiga 10 procent och även denna ska på lång sikt öka.

Budget 2024, plan 2025-2026 ligger inte i linje med målet avseende år 2024.

6. Resultatet inklusive samtliga pensionsförpliktelser ska under en treårsbudgetperiod vara så stort att investeringar inom skattefinansierad verksamhet, med undantag av stora och långsiktiga investeringar, kan egenfinansieras samt att Kommunfullmäktige inför varje budgetår kan avsätta en post för oförutsedda händelser/kostnader.

Kommunens resultat inklusive reavinst/-förluster och med samtliga pensionsförpliktelser redovisade ska under en treårsbudgetperiod vara så stort att investeringar som inte är stora och långsiktiga (understigande 30 mkr och har en livslängd under 20 år, enligt lånefinansieringsmålet) kan egenfinansieras samt att Kommunfullmäktige inför varje budgetår kan avsätta en post för oförutsedda händelser/kostnader.

Resultatnivån ligger på -5,6 %, 0,8 % respektive +2,0 % per år. Budgeten innehåller inga särskilt reserverade medel under fullmäktige för oförutsedda händelser/kostnader.

Balanskravsutredning och resultatutjämningsreserv

Balanskravet är ytterligare ett lagstadgat krav som kommunen måste uppfylla enligt kommunallagen. Det trädde i kraft år 2000 och utgör en undre gräns för vilket resultat som är tillåtet att budgetera och redovisa.

Balanskravet innebär i korthet att kommuner och regioner ska besluta om en budget där intäkterna överstiger kostnaderna. Om resultatet ändå blir negativt i bokslutet är

huvudprincipen att underskottet ska kompenseras med motsvarande överskott inom tre år och att Kommunfullmäktige i en plan ska ange hur det ska ske. Det finns dock ett undantag från huvudprincipen. Kommunfullmäktige kan med hänvisning till synnerliga skäl besluta om att inte återställa hela eller delar av ett underskott. Kommunfullmäktige kan även anta en underbalanserad budget med hänsyn till synnerliga skäl. Det är viktigt att understryka att de synnerliga skälen måste vara förenliga med god ekonomisk hushållning.

Sedan 2013 finns ett lagkrav på att en så kallad balanskravsutredning ska upprättas för att räkna fram ett balanskravsresultat. I tabell 1 nedan redovisas en budgeterad balanskravsutredning inklusive RUR för Dals-Eds kommun under 2024 till 2026.

Kommunen redovisar ett budgeterat årets resultat under 2024 på -22,1 mkr. Under 2025 beräknas det öka till +3,4 mkr och under 2026 till +8,1 mkr. Inga realisationsvinster eller andra poster som påverkar "årets resultat efter balanskravsutredning före avsättning till RUR" har budgeterats under perioden. Detta innebär att -22,1, +3,4 och +8,1 mkr utgör årets resultat efter balanskravsjusteringar.

Nästa steg i balanskravsutredningen utgörs av medel som förs till eller från resultatutjämningsreserven (RUR).

Sedan 2013 är det möjligt för kommuner och landsting att tillämpa RUR och under vissa förutsättningar föra medel mellan olika år. Tanken är att överskott ska kunna reserveras i RUR under finansiellt goda tider, då skatteintäkterna ökar ordentligt. För att sedan användas för att täcka hela eller delar av underskott under svagare tider, då skatteintäkterna minskar eller endast måttligt ökar. RUR ska därigenom bidra med att skapa stabilare planeringsförutsättningar för kommuner och regioner. Den bakomliggande tanken är alltså att det rådande konjunkturläget inte ska påverka resurstilldelningen till verksamheterna i alltför hög utsträckning. Behovet av servicen som kommuner och regioner tillhandahåller minskar i regel inte i en lågkonjunktur, utan det kan snarare vara tvärtom för vissa delar av verksamheten. Dessutom framstår det inte som ändamålsenligt att behöva göra tillfälliga nerdragningar i verksamheten som sedan måste byggas upp igen när lågkonjunkturen är över.

Dals-Eds kommun har beslutat att använda sig av RUR. I enlighet med de krav som ställs i kommunallagens 8:e kapitel innehåller de av kommunen framtagna riktlinjerna för god ekonomisk hushållning även hanteringen av RUR.

Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer kan en reservering till RUR göras med högst det belopp, som motsvarar det lägsta av antingen den del av årets resultat eller den del av årets resultat efter balanskravsjusteringar, som överstiger 1 % av skatteintäkter samt statsbidrag och utjämningsbidrag. Det är i enlighet med lagens lägstanivå. Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer kan en disponering från RUR göras, för att helt eller delvis täcka ett balanskravsunderskott, när skatteunderlagsprognosen för ett enskilt år faller under det tioåriga genomsnittet för skatteunderlagets utveckling. Detta ger kommunen goda förutsättningar att vid behov genomföra ett omställningsarbete och/eller överbrygga en lågkonjunktur.

I enlighet med riktlinjer för RUR har kommunen beslutat att använda reserverade medel från RUR avseende budget 2023 och 2024. Detta innebär att under 2023 beräknas enligt prognos 10,7 mkr behöva användas från RUR. För 2024 budgetas 22,1 mkr användas från RUR och 2026 beräknas 4,0 mkr kunna reserveras till RUR.

När ovanstående medel har använts respektive avsatts till RUR innebär det att kommunens balanskravsresultat budgeterats till 0,0 mkr för 2024 samt 3,4 mkr respektive 4,1 mkr för 2025 och 2026 i budget. Detta innebär att balanskravet är uppfyllt i budgeten.

Tabell 1: Budgeterad balanskravsutredning 2023 - 2025

mkr	2024	2025	2026
Årets resultat	-22,1	3,4	8,1
Avgår samtliga realisationsvinster	0	0	0
Tillägg för vissa realisationsvinster enligt undantagsmöjligheter	0	0	0
Tillägg för vissa realisationsförluster enligt undantagsmöjligheter	0	0	0
Tillägg för orealiserade förluster i värdepapper	0	0	0
Avgår återföring av orealiserade förluster i värdepapper	0	0	0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	-22,1	3,4	8,1
Reservering till resultatutjämningsreserv (RUR)	0	0	-4,0
Disponering från resultatutjämningsreserv (RUR)	22,1	0	0
Balanskravsresultat	0,0	3,4	4,1

Tabell 2: Budgeterad reservering till eller disponering från RUR

mkr	2024	2025	2026
Ingående värde	51,4*	29,3	29,3
Reservering till RUR	0,0	0,0	4,0
Disponering av RUR	-22,1	0,0	0,0
Utgående värde	29,3	29,3	33,3

* Uppskattat ingående värde

Kommunen räknar med ett ingående värde under 2024 för resultatutjämningsreserven på 51,4 mkr efter att 10,7 mkr disponerats i bokslut 2023 enligt prognos. Under perioden räknar kommunen med att behöva disponera totalt 22,1 mkr från RUR. Sista året i planperioden räknar kommunen med att kunna reservera 4,0 mkr. Detta innebär att RUR beräknas minska och uppgå till 33,3 mkr vid 2026 års utgång. I relation till skatteintäkter samt statsbidrag och utjämning beräknas RUR uppgå till 8,2 % under 2027. Enligt Kommunfullmäktiges riktlinjer finns inga begränsningar för maximal reservering i RUR.

4 GRUNDUPPDRAG

4.1 SAMHÄLLSUTVECKLING & VÄLFÄRDSTJÄNSTER

Kommunen har många olika roller och uppgifter. Huvudsakligen kan kommunens grunduppdrag delas in i:

Välfärdsuppdraget omfattar ansvaret att leverera dagens välfärdstjänster till invånarna, såsom vård och omsorg, skola och annan service. Här ingår ansvaret som arbetsgivare och för den kommunala ekonomin.

Samhällsutvecklingsuppdraget handlar om att säkerställa en långsiktig hållbarhet för kommande generationers välfärd och goda liv. Det omfattar bl a infrastruktur, samhällsplanering, mark- och vattenanvändning, folkhälsa och trygghetsfrågor samt att tillsammans med näringsliv, myndigheter, föreningar och andra aktörer bidra att det blir ett bra samhälle att leva i. Här ingår arbete med demokratiutveckling, bl a att skapa delaktighet och främja människors möjligheter till ansvar, insyn och inflytande.

4.2 STYRNING OCH LEDNING

Styrmodellen

All styrning och ledning i Dals-Eds kommun utgår från en tillitsbaserad ledningsfilosofi, där varje organisatorisk nivå själv styr och leder sin verksamhet utifrån överenskomna grunduppdrag och utvecklingsbehov. Grundtanken bakom den tillitsbaserade ledningsfilosofin är att professionerna, chefer och medarbetare, vet bäst vad som behöver utvecklas eller kvalitetssäkras utifrån verksamhetens grunduppdrag. Därför tas mål och kritiska kvalitetsfaktorer fram och omhändertas på respektive organisatoriska nivå i kommunen. Detta innebär att ansvaret för resultatstyrningen och verksamhetsutvecklingen ska ligga så långt ut i organisationen som det är möjligt och lämpligt. Uppföljningen innebär sedan att kvalitetssäkra att vi klarar grunduppdraget samt vara ett underlag för förbättringsarbetet.

Kommunens vision och värdegrund samt verksamhetsbeskrivningen (verksamhetens grunduppdrag) utgör grunden i styrmodellen. Den säkerställer att vi har en gemensam bild av verksamheten och dess uppdrag samt ger oss ett fokus på dem vi är till för och deras behov. Grunduppdraget ska beskrivas och brytas ner enligt hierarkin kommun, förvaltning, verksamhetsområde samt individuella befattningsbeskrivningar (utifrån funktion).

Styrmodellens tre syften

God ekonomisk hushållning - Ekonomistyrning

- Att de ekonomiska resurserna används effektivt idag och i framtiden
- Att de ekonomiska resurserna används så att målen uppnås

Säkerställa verksamhetens kvalitet och effektivitet - Resultatstyrning

- Att verksamheten har bra kvalitet och effektivitet
- Att invånarnas/kundernas behov blir tillgodosedda

Genomförande av kommunens utvecklingsplan - Målstyrning

- Förverkliga den politiska viljan och de prioriterade målen
- Från ord till handling - ett systematiskt förändringsarbete

Styrmodellen under planperioden

Enligt kommunens styrmodell ska varje organisatorisk nivå analysera, planera och följa upp sitt grunduppdrag. Till följd av rådande utmaningar, framförallt osäkert säkerhetsläge i omvärlden, dramatiskt försvagad ekonomisk prognos, alltmer påtaglig kompetensförsörjningsutmaning samt sjunkande befolkningstal och en ökande försörjningskvot, så behöver styrningen av organisationen anpassa sig. Dels har ett omfattande anpassningspaket tagits fram till budgetberedningen med åtgärder för att kraftigt minska kostnader under perioden. Dels behöver organisationen ställa om utifrån de kraftigt försämrade ekonomiska förutsättningarna och fokusera på kärnan i våra respektive grunduppdrag i verksamheterna.

Vi behöver ha ett fokus internt på att hantera det löpande grunduppdraget i första hand och kommer att ha begränsade möjligheter att arbeta med det mer långsiktiga strategiska perspektivet. Behov och förändrade förutsättningar i organisationen behöver i första hand hanteras genom interna samverkanslösningar alternativt samverka med andra kommuner där Dalslandssamverkan utvecklats under perioden och sannolikt även i framtiden. Anpassningsarbetet ska bedrivas med öppenhet och med hjälp av kreativa medarbetares resurser. Vi behöver också samtidigt fortsatt arbeta för ordning och reda, god service för de vi

är till för och en bra arbetsmiljö som attraktiv arbetsgivare. Parallellt med anpassningsarbetet behöver vi kopplat till tillämpningen av den nya Utvecklingsplanen arbeta ännu mer aktivt för att stärka vår attraktivitet som kommun, för våra invånare, företagare, medarbetare, besökare - genom marknadsföring och attraktivitetshöjande åtgärder med de resurser som står till förfogande. Med utgångspunkt från den försämrade befolkningsutvecklingen och demografin är det en överlevnadsfråga.

5 UTVECKLINGSOMRÅDEN

5.1 KOMMUNENS VISION

VISION. Dals-Ed - Den naturliga hållplatsen

Dals-Ed är en inbjudande och inspirerande hållplats för fler människor i alla åldrar. Här stannar man gärna för alltid eller för en tid, och man vill gärna återvända. Vi utforskar livet med nyfikenhet och öppenhet - mitt i en vild och vacker natur.

Här finns en god jordmån med stark växtkraft och det är enkelt att utvecklas. Vi värnar om varandra, vårdar vårt arv och bygger framtiden tillsammans på ett naturligt och hållbart sätt.

Dals-Ed är en ATTRAKTIV kommun!

Dals-Ed är en naturlig mötesplats i en gränsbygd för företagande, natur och kultur. Det är enkelt att resa till, från och inom kommunen. Mellan skog och sjöar finns tåg- och vägförbindelser som knyter samman kommunens delar med regionen och Norge. Här finns unika evenemang som är väl kända i hela Sverige. Här finns attraktiva boendemöjligheter och lättillgänglig service för livets alla skeden.

I Dals-Ed är vi DELAKTIGA!

Här är enkelt att utvecklas och förverkliga nya idéer, "Bare gör't!", som vi säger. Vi uppmuntrar kreativt entreprenörskap och löser våra behov i samverkan. Här finns tillit, trygghet och närhet med levande tätort och landsbygder där alla får ta plats.

Dals-Ed jobbar för HÅLLBARHET!

Med varsam hand och på naturens villkor löser vi vår energiförsörjning. Vi bygger nytt med trä och underlättar för de gröna näringarna. Vi är en sjönära kurort med lättillgängliga och välordnade naturområden. Nationalparken Tresticklan är ett centralt och välbesökt besöksmål. Föreningsliv och folkhälsa främjas av kultur- och fritidsanläggningar av god kvalitet hela året.

5.2 KOMMUNENS ÖVERGRIPANDE UTVECKLINGSMÅL

Kommunfullmäktige fastställde 2019-12-18 Vision 2035 och utvecklingsplan 2020-2023. Visionen beskriver en långsiktig målsättning för Dals-Eds kommun och gäller fram till 2035. Utvecklingsplanen är en mer kortsiktig plan som gäller för en mandatperiod i syfte att bidra till den långsiktiga visionen genom att peka ut prioriterad målsättning och strategi för det kommunövergripande utvecklingsarbetet. År 2024 är första året för Utvecklingsplanen under den innevarande mandatperioden.

Utvecklingsplan för perioden 2024-2027 har tagits fram genom en politisk workshop under 2023 och utformats utifrån kommunens förutsättningar och utmaningar. Med anledning av de erfarenheter som gjorts av tidigare Utvecklingsplan, är nuvarande plan förenklad och tydlig i form av ett utvecklingsmål som är enkelt att relatera till samtidigt som det fångar upp det som bedöms vara vår största utmaning, befolkningsutvecklingen. Utvecklingsplanen är därför kort och koncis och innebär ett utvecklingsmål i form av ett befolkningsmål om 5 000 invånare år 2035. För att uppnå utvecklingsmålet fokuseras på två strategier: att arbeta med vår marknadsföring och vår attraktivitet.

För det interna arbetet om hur kommunen ska arbeta mot en långsiktigt hållbar ekonomi och verksamhet, har bedömning gjorts om att detta uppdrag och mål faller inom det

kommunövergripande grunduppdraget och att det därmed planeras och följs upp som en del i grunduppdraget och inte som ett utvecklingsmål.

5.2.1 5 000 invånare år 2035

Definition och motivering

Varje år ökar befolkningen och år 2035 är vi 5 000 invånare i Dals-Eds kommun.

Den negativa befolkningsutvecklingen behöver vändas för att upprätthålla tillväxt, kompetensutveckling och skatteunderlag på platsen samt bibehålla en hög kvalitet i kommunens verksamheter. Kommunen ska vara en attraktiv plats att bo, leva och verka på - målet blir en indikator på hur väl vi tillsammans med företag, föreningar och invånare lyckas.

Strategier	Motivering
Attraktivitet	Vi arbetar för att vara en attraktiv kommun som människor vill bo, leva och verka i.
Marknadsföring	Vi arbetar aktivt med vår marknadsföring för att lyfta platsens värden och anpassar marknadsföringen utifrån målgrupperna invånare, besökare och näringsliv.

5.3 UPPDRAG OCH STRATEGI FÖR EKONOMI I BALANS

Kommunfullmäktige beslutade 2023-06-14 om preliminära ramar för nämnder och styrelser 2024-2026. Med anledning av det beräknade budgetunderskottet och de omfattande åtgärder som krävs för att hantera dem, beslutade fullmäktige om att förslag till åtgärder för anpassning utifrån de nya driftsramarna ska tas fram omgående och användas som ett gemensamt underlag för process under hösten 2023 där åtgärder ska beslutas politiskt för att, om möjligt, redan 2023 kunna uppnå delårseffekt men med sikte på att nå helårseffekt 2024. Förslagen till anpassningar tas fram per enhet och förvaltning för att presenteras för budgetberedningen som ett samlat underlag inför ställningstagande och fortsatta besluts- och genomförandeprocesser. Samtidigt behöver en god ekonomisk hushållning upprätthållas, för att säkerställa behovet av god välfärdsservice över tid, till en rimlig kostnad och med beaktande av en god arbetsmiljö för kommunens anställda.

5.3.1 Uppdrag till nämnder och kommunledning

Det utmanande budgetläget beror på flera faktorer, bland annat att vi har för höga kostnader, minskande befolkning men kanske främst den höga inflationen som bidrar till att läget är särskilt problematiskt.

För 2023 prognostiseras ett underskott och inför 2024 räknar vi också med ett större minusresultat. De senaste årens goda resultat ger möjlighet att något år framåt lindra effekterna av det ansträngda ekonomiska läget, genom att använda den så kallade resultatutjämningsreserven. Men trots reserven krävs omfattande åtgärder varför anpassningskrav fördelas på kommunstyrelsen och nämnderna.

Det är dramatiska behov som kräver särskilda åtgärder i samverkan. Därför har budgetberedningen, som består av kommunstyrelsens arbetsutskott samt socialnämndens och FOKUS-nämndernas ordförande, med hjälp av förvaltningarna, tagit fram förslag på att få ned kostnaderna. Förslagen till åtgärder kan kategoriseras utifrån att de handlar om om demografi/behovsanpassning, effektivisering, ambitionssänkning eller en kombination av

dessa. Socialnämndens och FOKUS-nämndens förslag till kostnadsminskningar utgår till största delen från demografi- och/eller behovsförändringar. Vi får allt färre barn och elever i verksamheterna framöver och behoven inom vård och omsorg är för närvarande inte detsamma som vi bedömt tidigare. Detta medför att verksamheterna behöver anpassa sig utifrån underlaget.

Inom kommunstyrelsens verksamheter läggs däremot förslag fram som innebär effektiviseringar och lägre ambitionsnivåer. Bland annat handlar det om neddragningar i det centrala interna administrativa stödet, såsom stöd i kvalitets- utvecklings och strategiskt arbete. Det handlar också om sänkta ambitionsnivåer och effektiviseringar i form av att inte återanställa i samband med vakanser. Som en konsekvens av anpassningarna föreslås även en översyn av såväl förvaltningsorganisationen som den politiska organisationen.

Förslagen till åtgärder som arbetas med behandlas i de nämnder där frågan hör hemma. Det är inte möjligt att sätta någon samlad tidplan för åtgärdsförslagen men för att få effekt så snart som möjligt inför och under 2024, så har arbetet med anpassningarna startats upp under hösten och kommer att pågå in i 2024.

Förslagen innebär sammanfattningsvis att vi behöver fokusera på att klara av kärnan i vårt grunduppdrag per verksamhet och att framförallt det interna utvecklingsarbetet från de centrala stödfunktioner får stå tillbaka och istället hanteras mer av respektive verksamhet. Alla verksamheter och förvaltningar kommer att påverkas av förändringarna som anpassningarna ger och vi kommer att behöva förändra delar i våra uppdrag och hur vi arbetar för att vara flexibla i de förändringar som anpassningarna ger. Detta kan skapa oro och osäkerhet och därför är det viktigt med tät dialog, involverande av personalen i de förändringar som sker och fortsatta respektfullt förhållningssätt till varandra. Vidare är det viktigt med öppenhet och regelbunden information och uppföljning om den fortsatta processen, såväl internt i organisationen, i de politiska församlingarna och gentemot invånarna.

6 BILAGA 1 FINANSIELLA RAPPORTER

6.1 DRIFTBUDGET

Tabellerna nedan visar en sammanställning över ramar för nämnder och styrelse med tillägg för justering av ytterligare höjning av personalomkostnadspåslaget för 2024 från 44,53 % till 45,75 % samt höjning av internräntan för 2024 från 1,25 % till 2,50 %. Utöver detta så har även anslag till valnämnden om ytterligare 164 tkr lagts till i budget 2024 för att kunna hantera valet till Europaparlamentet samma år.

Finansförvaltningen ofördelade medel avseende löneutrymme

tkr	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
<i>Ingående ram</i>	0	8 273	18 914
Löneutrymme 2024	8 273	2 758	0
Löneutrymme 2025	0	7 884	2 627
Löneutrymme 2026	0		7 912
Utgående ram	8 273	18 914	29 454

Finansförvaltningen ofördelade medel avseende utökade behov

tkr	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
<i>Ingående ram</i>	0	3 200	3 200
Utveckling av IT-arkitekturen (automatisering av behörighetsadministration i verksamhetssystem), del av samt Fortsatt arbete med IT-säkerhet (framförallt konsultstöd), del av	200	0	0
LSS-utökning av verksamhet, del av	2 100	0	0
Hemtjänst- utökning av verksamhet, del av	900	0	0
Utgående ram	3 200	3 200	3 200

Finansförvaltningen ofördelat avseende anpassningsbehov avseende åren 2024-2026.

tkr	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
<i>Ingående ram</i>	0	-1 300	-6 300
Anpassnings- och effektiviseringsåtgärder	-1 300	-5 000	-4 925
Utgående ram	-1 300	-6 300	-11 225

Kommunfullmäktige

tkr	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
<i>Ingående ram (inkl överhäng lönerrevision 2023)</i>	820	842	861
Indexuppräknning övriga kostnader	20	19	20
Kompensation höjning PO från 44,53 % till 45,75 %	2	0	0
Utgående ram	842	861	881

Valnämnden

tkr	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Utgående ram	170	6	170

Kommunstyrelsen - Kommunledningsförvaltningen

tkr	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
<i>Ingående ram (inkl överhäng lönerrevision 2023)</i>	41 069	39 175	38 594
Indexuppräknning köp av huvudverksamhet	120	113	117
Indexuppräknning övriga kostnader	455	434	463
Kompensation höjning PO från 44,53 % till 45,75 %	307	0	0
Kompensation höjning av internränta från 1,25 % till 2,50 %	224	0	0
Projekt Heltidsresan återföring av anslag	0	-1 128	0
Anpassning 2024	-3 000	0	0
Utgående ram	39 175	38 594	39 173

Kommunstyrelsen - Samhällsbyggnadsförvaltningen

tkr	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
<i>Ingående ram (inkl överhäng lönerrevision 2023)</i>	49 766	50 605	51 237
Indexuppräknings köp av huvudverksamhet	35	33	34
Indexuppräknings övriga kostnader	627	599	638
Kompensation höjning PO från 44,53 % till 45,75 %	543	0	0
Kompensation höjning av internränta från 1,25 % till 2,50 %	1 506	0	0
Engångskostnader eftersatt underhåll ÄO	-1 000	0	0
Justering av budget avseende kost och städ	328	0	0
Anpassning 2024	-1 200	0	0
Utgående ram	50 605	51 237	51 910

Socialnämnden

tkr	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
<i>Ingående ram (inkl överhäng lönerrevision 2023)</i>	151 430	149 235	150 410
Indexuppräknings köp av huvudverksamhet	295	278	286
Indexuppräknings övriga kostnader	941	898	957
Kompensation höjning PO från 44,53 % till 45,75 %	1 533	0	0
Kompensation höjning av internränta från 1,25 % till 2,50 %	205	0	0
Omställningskostnad IFO (beslutad inför budget 2022)	-2 000	0	0
Utökning skolsociala teamet	300	0	0
Justering av budget avseende städ	-168	0	0
Anpassning 2024	-3 300	0	0
Utgående ram	149 235	150 410	151 653

FOKUS-nämnden

tkr	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
<i>Ingående ram (inkl överhäng lönerrevision 2023)</i>	137 405	135 210	136 930
Indexuppräknings köp av huvudverksamhet	929	876	903
Indexuppräknings övriga kostnader	884	844	899
Kompensation höjning PO från 44,53 % till 45,75 %	1 133	0	0
Kompensation höjning internränta från 1,25 % till 2,50 %	1 419	0	0
Omställningskostnad grundskolan (beslutad inför budget 2022)	-950	0	0
Omställning Utsiktens gymnasieskola (beslutad inför budget 2022)	-1 700	0	0
Nytt avtal skolskjuts	750	0	0
Utökning skolsociala teamet	300	0	0
Justering av budget avseende kost och städ	-160	0	0
Anpassning 2024	-4 800	0	0

tkr	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Utgående ram	135 210	136 930	138 733

Tabellen nedan visar ramarna per nämnd/förvaltning utifrån ovanstående beskrivna justeringar. Utifrån denna fördelning uppgår resultatet för år 2024 till -22 130 tkr, 2025 +3 368 tkr och 2026 +8 121 tkr.

Med nu kända förutsättningar så krävs effektiviserings- och anpassningsåtgärder motsvarande totalt 29,2 mkr under planperioden. Av detta belopp ligger 19,3 mkr i budget 2024 varav 18,0 mkr är utfördelat till nämnderna och 1,3 mkr ligger ofördelat. Resterande 9,9 mkr ligger ofördelat för åren 2025-2026. Detta för att år 2026 ha en ekonomi i balans med en resultatnivå som är acceptabel utifrån finansiell ställning och gällande finansiella mål.

Dessutom krävs att kommunens resultatutjämningsreserv (RUR) används under år 2024 med totalt 22,1 mkr samt att detta dessutom medges inom ramen för riktlinjerna för densamma. Det vill säga när skatteunderlagsutvecklingen för budgetåret/bokslutsåret är lägre än det genomsnittliga utfallet för de senaste 10 åren.

Generellt för samtliga nämnder gäller att löneökningar enligt ordinarie lönerevision kompenseras när utfallet är klart. Anslaget återfinns inom posten lönereservering under finansförvaltningen samtliga år i denna sammanställning.

Sammanställd driftredovisning	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Finansförvaltning	363 280	397 221	412 069
Ofördelat lönereservering	-8 273	-18 914	-29 454
Ofördelat medel för ökade behov	-3 200	-3 200	-3 200
Ofördelat effektiviserings- och anpassningsuppdrag	1 300	6 300	11 225
Kommunfullmäktige	-842	-861	-881
Valnämnd	-170	-6	-170
KS - Kommunledningsförvaltning	-39 175	-38 594	-39 173
KS - Samhällsbyggnadsförvaltning	-50 605	-51 237	-51 910
Socialnämnden	-149	-150	-151
	235	410	653
FOKUS-nämnden	-135	-136	-138
	210	930	733
Resultat	-22 130	3 368	+8 121
2 % av skatter och bidrag	7 835	7 944	8 121
Differens mot 2 % av skatter och bidrag	-29 965	-4 575	0

6.2 INVESTERINGSBUDGET

Nedanstående investeringsbudget/plan beslutades av Kommunfullmäktige 2023-06-14 och förutsätter upplåning avseende investering inom taxefinansierade verksamheter med totalt 27,6 mkr (11,7 mkr år 2024, 9,2 mkr år 2025 samt 6,7 mkr år 2026). Utöver detta finns tidigare beslutad upplåning avseende byggnation skolrestaurang Haga om 22,6 mkr. Bedömning är att detta behöver nyttjas under år 2024. Total upplåning under perioden 2024-2026 kommer därmed uppgå till max 50,2 mkr. Inkluderas planenlig amortering under

perioden med totalt 16,1 mkr så kommer den externa låneskulden att öka med 34,1 mkr under planperioden.

Efter planperioden beräknas därmed totala låneskulden uppgå till 175,7 mkr.

Belopp i tkr	Budget 2023	Plan 2024	Plan 2025	Plan 2026
Skattefinansierat	17 210	13 620	12 300	12 200
<i>Inventarier hela kommunen</i>	1 500	1 500	1 500	1 500
<i>KS-ordf objektsreserv</i>	400	400	400	400
<i>Gemensamma IT-investeringar</i>	900	900	900	900
<i>Fastighetsinvesteringar</i>	8 700	4 720	3 700	4 100
<i>Räddningstjänst nyanskaffning fordon</i>	500	500	500	500
<i>Kost och städ</i>	200	200	200	200
<i>Gata/väg/park</i>	3 400	2 400	2 400	2 400
<i>Kommunförråd</i>	600	2 000	700	1 200
<i>Samhällsbyggnadsförvaltning objektsreserv</i>	1 010	1 000	1 000	1 000
Taxefinansierat	6 500	11 700	9 200	6 700
<i>Vatten- och avloppsverksamhet</i>	6 000	11 500	9 000	6 500
<i>Renhållningsverksamhet</i>	500	200	200	200
Exploateringsverksamhet	0	0	0	0
Totalt	23 710	25 320	21 500	18 900

6.3 RESULTATBUDGET

Belopp i tkr	Bokslut 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Verksamhetens intäkter	145 719	156 207	161 907	166 440	170 767	175 378
Verksamhetens kostnader	-488 221	-531 932	-541 120	-560 202	-543 592	-552 115
Avskrivningar	-15 364	-16 000	-16 700	-17 600	-17 800	-18 000
Verksamhetens nettokostnader	-357 866	-391 725	-395 913	-411 362	-390 625	-394 737
Skatteintäkter	218 016	228 525	229 033	235 875	240 769	246 906
Slutavräkning skatteintäkter	7 119	-715	3 545	139	0	0
Generella statsbidrag och utjämning	132 637	135 539	138 884	142 152	142 857	145 585
Fastighetsavgift	13 425	13 857	13 542	13 567	13 567	13 567
Finansiella intäkter	1 028	620	2 437	1 000	800	800
Finansiella kostnader	-726	-1 100	-2 214	-3 500	-4 000	-4 000
Resultat före extraordinära poster	13 634	-15 000	-10 686	-22 130	3 368	8 121

Belopp i tkr	Bokslut 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Extraordinära intäkter	0	0	0	0	0	0
Extraordinära kostnader	0	0	0	0	0	0
Årets resultat	13 634	-15 000	-10 686	-22 130	3 368	8 121
Antal invånare 1 november året innan	4 775	4 672	4 673	4 620	4 592	4 566

6.4 FINANSIERINGSBUDGET

Belopp i tkr	Bokslut 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
DEN LÖPANDE VERKSAMHETEN						
Verksamhetens intäkter	145 719	156 207	161 907	166 440	170 767	175 378
Verksamhetens kostnader	-488 221	-531 932	-541 120	-560 202	-543 592	-552 115
Verksamhetens nettokostnader	-342 502	-375 725	-379 213	-393 762	-372 825	-376 737
Skatteintäkter och intäkter av bidrag	371 197	377 206	385 004	391 732	397 193	406 058
Finansiella intäkter	1 028	620	2 437	1 000	800	800
Finansiella kostnader	-726	-1 100	-2 214	-3 500	-4 000	-4 000
Justering av ej rörelsekapitalpåverkande poster	0	0	0	0	0	0
Verksamhetsnetto	28 997	1 000	6 013	-4 530	21 168	26 121
INVESTERINGAR						
Inköp av imateriella tillgångar	0	0	361	0	0	0
Inköp av materiella tillgångar	-20 500	-40 410	-39 717	-25 320	-21 500	-18 900
Avyttrade materiella tillgångar	5 900	0	0	0	0	0
Inköp av finansiella tillgångar	-400	0	-480	0	0	0
Avyttrade finansiella tillgångar	0	0	0	0	0	0
Investeringsnetto	-15 000	-40 410	-39 836	-25 320	-21 500	-18 900
FINANSIERING						
Långfristig upplåning	28 700	49 767	25 479	34 300	9 200	6 700
Amortering	-45 000	-5 363	-5 363	-5 363	-5 363	-5 363
Finansieringsnetto	-16 300	44 404	20 116	28 937	3 837	1 337
Justering för rörelsekapitalets förändring						
Ökn(+)/minskn(-) pensionsskuld	1 200	0	-1 674	301	-477	-645
Ökn(-)/minskn(+) kortfristiga fordringar	-4 700	0	0	0	0	0
Ökn(+)/minskn(-) kortfristiga skulder	-5 600	0	0	0	0	0
Förändring av likvida medel	-11 403	4 994	-15 381	-612	3 028	7 913

Belopp i tkr	Bokslut 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Likvida medel vid årets början	39 142	12 535	27 739	12 358	11 747	14 775
Likvidia medel vid årets slut	27 739	17 529	12 358	11 747	14 775	22 688

6.5 BALANSBUDGET

Belopp i tkr	Bokslut 2022	Budget 2023	Prognos 2023	Budget 2024	Plan 2025	Plan 2026
Tillgångar						
<i>Anläggningstillgångar</i>						
Imateriella anläggningstillgångar	3 614	841	3 253	3 253	3 253	3 253
Materiella anläggningstillgångar	351 018	391 458	374 035	381 755	385 455	386 355
Finansiella anläggningstillgångar	21 245	21 245	21 725	21 725	21 725	21 725
<i>Omsättningstillgångar</i>						
Fordringar	50 204	61 174	50 204	50 204	50 204	50 204
Kassa och bank	27 739	17 529	12 359	11 747	14 775	22 688
Summa tillgångar	453 820	492 248	461 576	468 684	475 412	484 225
Eget kapital, avsättningar och skulder						
Eget kapital	217 363	207 141	206 676	184 546	187 915	196 035
därav årets resultat	13 634	-15 000	-10 687	-22 130	3 368	8 121
Avsättningar	13 352	12 520	11 678	11 979	11 502	10 857
Skulder						
Långfristiga skulder	121 434	176 342	141 550	170 487	174 324	175 661
Kortfristiga skulder	101 672	96 245	101 672	101 672	101 672	101 672
Summa eget kapital, avsättningar och skulder	453 820	492 248	461 576	468 684	475 412	484 225
Ansvarsförbindelse pensioner	90 868	99 535	87 717	89 136	85 941	81 686